

Dietrich Bonhoeffer als inspiratiebron

in cursus 'Leren van Luther' 2019 - 2020

"Het is geweldig dat inmiddels zoveel lutherse én andere gemeenten meedoen aan de cursus Leren van Luther. Mensen die zich verdiepen in het kostbare en nog steeds actuele gedachtegoed van Luther en daarover met elkaar in gesprek gaan!"
(ds. Louisa Vos)

Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) was een Lutherse theoloog en predikant die, vooral door zijn verzet tegen het naziregime, voor velen een grote inspiratiebron is geworden. Een vraag houdt Bonhoeffer zijn hele leven bezig: wat is de kerk, wie is de kerk en waarvoor is de kerk?

In navolging

In zijn proefschrift maakt Bonhoeffer - hij is dan pas 21 jaar - duidelijk dat de kerk niet moet *praten* over Christus en het evangelie, maar zelf *vindplaats* moet zijn van Christus in de wereld. Christus bestaat als gemeente. Dat schept een enorme verplichting! Genade en vergeving kunnen niet zonder *Navolging* (de titel van Bonhoeffers beroemdste boek). Die navolging van Christus is geen hoogst individuele zaak maar vraagt om sociaal engagement. In Amerika leert Bonhoeffer hoe zwarte geloofsgemeenschappen dat laten zien in hun hulp aan slachtoffers van uitsluiting en racisme. Hij wordt vervolgens in nazi-Duitsland een van de spraakmakende vertegenwoordigers van de *Bekennende Kirche*, die zich verzet tegen de dictatuur en tegen medechristenen die trouw zweren aan Hitler.

Brieven en gedichten uit de gevangenis

Aanvankelijk propageert Bonhoeffer pacifisme. Hij helpt joden financieel om te kunnen vluchten naar Zwitserland.

Daarvoor wordt hij in 1943 gearresteerd en veroordeeld. Opgesloten in Gestapo-gevangnissen en concentratiekampen schrijft hij de brieven en gedichten die nog steeds indrukwekkend zijn. Na de mislukte aanslag op Hitler in 1944 blijkt dat Bonhoeffer, via familie, ook betrokken was bij de groep officieren die deze aanslag beraamden. Op 9 april 1945 wordt Bonhoeffer, op persoonlijk bevel van Hitler, geëxecuteerd. Zijn laatste woorden waren: "Dit is het einde, voor mij het begin van het leven."

Over de cursus

Bonhoeffer liet zich niet alleen inspireren door het radicale denken van Maarten Luther (1483-1546) maar heeft dat denken ook voor onze tijd opnieuw doordacht en doorleefd. In de cursus *Leren van Luther 2019-2020* staan we stil bij zijn belangrijkste teksten over het wezen van een kerkelijke gemeenschap, over de spanning (of niet) tussen christen-zijn en leven in een niet-christelijke samenleving, en over de betekenis van 'navolging' in onze tijd. Daarbij komt ook het denken van Luther prominent aan de orde én denken we mee met andere theologen die de actualiteit van Luther (en Bonhoeffer) voor het voetlicht brengen.

dr. Theo van Willigenburg

Leren van Luther – Dietrich Bonhoeffer

Maarten Luthers inzet op de gebonden vrijheid en gelovige verantwoordelijkheid van elk mens waren voor de lutherse theoloog Dietrich Bonhoeffer reden om in zijn tijd in opstand te komen tegen het nationaalsocialisme in Duitsland. Tegelijk worstelde hij innerlijk met de vraag hoe die verantwoordelijkheid in te vullen. Was het wel geoorloofd om geweld te gebruiken, weerstand te organiseren? In 2020 is het 75 jaar geleden dat Bonhoeffer werd geëxecuteerd vanwege zijn verzet tegen het fascistisch regime. Over het ethische thema van de persoonlijke verantwoordelijkheid van elk mens, en over de vraag hoe theologie en kerk nieuw te denken ten overstaan van een toenemend seculiere samenleving, durfde Bonhoeffer in zijn theologie verder te denken dan anderen. Die

gedachten zijn ook en juist vandaag vernieuwend en toekomstwijzend: God niet willen 'vangen' in de ons bekende kerkelijke categorieën maar van de (seculiere) samenleving verwachten dat God juist daar ook voor ons kerkmensen nieuw en vernieuwend te vinden is. Dat schept de open houding die wij als kerk en gemeenten in de 21e eeuw nodig hebben. Ook als lutherse gemeenten en lutheranen in protestantse gemeenten in Nederland.

De eerste editie van de cursus Leren van Luther zoomt hier op in. Een aanrader voor iedereen die 'bijdetijds' luthers wil denken!

*dr. Andreas Wöhle,
president evangelisch-lutherse synode*